

БЕЛОУСОВ
Ярослав Ігорович
Zexa@ukr.net

УДК 338.1

БЕЛОУСОВА
Любов Іванівна
Belousova_2014@ukr.net

**СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ
ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

**MODERN PERSPECTIVES FOR
DEVELOPMENT OF SMALL AND
MEDIUM INDUSTRIAL
COMPANIES OF LIGHT
INDUSTRY**

к.е.н., доцент, Східноукраїнський
національний університет імені
Володимира Дала

к.е.н., доцент, Східноукраїнський
національний університет імені
Володимира Дала

У статті досліджені проблеми, що стримують розвиток галузі легкої промисловості. Визначено перспективи розвитку малих і середніх промислових підприємств легкої промисловості країни. Надано обґрунтування ряду заходів, що впливають на покращення стану малих і середніх промислових підприємств та факторів впливу на розміщення підприємств легкої промисловості. Проведено аналіз напрямів розвитку легкої промисловості та надано оцінку державним управлінським рішенням, які впливають на конкурентоспроможність вітчизняних товарів і послуг підприємств галузі.

В статье исследованы проблемы, которые сдерживают развитие отрасли легкой промышленности. Определены перспективы развития малых и средних промышленных предприятий легкой промышленности страны. Предоставлено обоснование ряда мероприятий, которые влияют на улучшение состояния малых и средних промышленных предприятий, и факторов влияния на размещение легкой промышленности. Проведен анализ направлений развития легкой промышленности и дана оценка государственным управленческим решениям, которые влияют на конкурентоспособность отечественных товаров и услуг предприятий отрасли.

The article deals with problems hindering the development of light industry. The prospects of development of small and medium industrial enterprises of light industry of the country are determined. Substantiation of a number of measures that influence the improvement of the situation of small and medium-sized industrial enterprises and factors influencing the placement of light industry enterprises is provided. The analysis of the directions of the development of light industry was carried out and the state management decisions, which influence the competitiveness of domestic goods and services of the industry, were assessed.

Ключові слова: легка промисловість, розвиток, промислові підприємства, перспективи

Ключевые слова: легкая промышленность, развитие, промышленные предприятия, перспективы

Keywords: light industry, development, industry manufacturing, priorities, competitiveness

ВСТУП

Легка промисловість України – це одна з найбільш соціально значущих галузей промисловості, спроможна вирішити проблему зайнятості населення, надавши велику кількість робочих місць; важливий багатопрофільний сектор економіки, привабливий для роботи в сфері інноваційного розвитку, який має вплив на стабільне зростання економічної ситуації у державі та забезпечення соціального і інтелектуального рівня суспільства.

В умовах загострення конкуренції на світовому ринку, його глобалізації та інноваційної моделі розвитку, національні економіки потребують від держави здійснення системних кроків по осучасненню технологій, системному інформаційному наповненню, пошуку нових підходів до підвищення ефективності управління ресурсним забезпеченням, забезпеченню конкурентоспроможності в галузі легкої промисловості. Легка промисловість є привабливим

сегментом, як з точки зору інвестиційних потоків, так і розвитку малого та середнього бізнесу.

Перспективність даної галузі визначається сприятливим розвитком малих і середніх промислових підприємств та наближенням до місць їх розташування сировинних баз, підприємств споріднених галузей, споживчого ринку, розвинених логістичних інфраструктур тощо. Легка промисловість характеризується швидким обігом капіталу, низькою енергоємністю виробництва, незначним впливом на навколишнє середовище, наявністю висококваліфікованих кадрів в регіонах, формуванням ефективної комунікативної системи між окремими елементами управління та сприятливими умовами середовищ тощо.

Розвиток легкої промисловості цілком залежить від стану розвитку підприємницького середовища в країні. Завдання розвитку легкої промисловості є актуальним та сучасним і полягає у збільшенні частки вітчизняних товарів на внутрішньому ринку та у зростанні експорту продукції власного виробництва.

Тому існує нагальна потреба у дослідженні факторів впливу на розміщення підприємств даної галузі, механізму формування фінансових ресурсів, їх розміщення та ефективного використання, розробки та забезпечення впровадження фінансової стратегії.

Представниками наукових підходів до цих питань є Т.М. Власюк, Ю.А. Романовська, С.Л. Кучер, О.В. Бражко. Дослідниками проблем розвитку малих та середніх промислових підприємств, які реалізують завдання легкої промисловості та виступають базовими підприємствами її розвитку, є: Я.А. Жаліло, Б.В. Сенчук, Д.В. Ляпін, К.М. Ляпіна, І.В. Заблудська, І.А. Крючкова, І.А. Галиця, І.М. Акімова. Проблеми розвитку галузі легкої промисловості досліджуються в роботах багатьох учених, таких як: О.Б. Наумов, А.П. Гречан, В.С. Сніговий, А. Заїнчковський, Ю. Звягінцев, О. Євсейцева, С. Ковальчук, О. Лабурцева, О. Луговський, О. Малиш, Г. Савіна, І. Тарасенко, Ю. Черній, Г. Чумаченко, В. Мамутов, А. Чухно В. Гринчуцький, Ю. Гончаров,, та інші.

МЕТА РОБОТИ Метою статті є дослідження перспектив розвитку малих і середніх підприємств легкої промисловості країни, визначення факторів впливу на їх розвиток та проблем, що стримують розвиток галузі через державні управлінські рішення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Практично в кожній області України є ті чи інші підприємства малого або середнього бізнесу, які служать базовими підприємствами для розвитку легкої промисловості. Діяльність підприємств в своїй сукупності утворює інфраструктуру управління ресурсним забезпеченням, обслуговує фінансові та грошові потоки, які сприяють переміщенню готівкових і безготівкових грошових коштів між власниками ресурсів, а також іншими елементами системи стратегічного управління. Для легкої промисловості характерна менш виражена, порівняно з іншими галузями, територіальна спеціалізація. Для удосконалення системи досягнення цілі в галузі необхідно визначити ряд завдань, рішення яких потребує нових підходів не тільки на короткострокову, але і на довгострокову перспективу. Суттєво збільшується роль легкої промисловості у формуванні і наповненні продукцією вітчизняного виробника в сучасних умовах відкритості українського ринку.

Більш істотними факторами, що впливають на розміщення та розвиток підприємств даної галузі визначені такі [6]:

- Сировинний, який впливає на розміщення малих та середніх підприємств з первинної переробки сировини. Сировинні потоки забезпечують сировиною, напівфабрикатами, комплектуючими підприємства і організації, тобто власників або користувачів ресурсів за допомогою організацій дорожнього і транспортного господарства агропромислового комплексу, логістики, послугами з забезпечення енергоресурсами, скорочення непродуктивних витрат; більш повне використання потенціалу вторинних теплових і паливних ресурсів, заміщення традиційних джерел енергії відновлення. Ці потоки є невід'ємною складовою механізму регулювання стратегічних управлінських дій [3].

- Логістичного розвитку, який передбачає: досконалу та безпечну систему транспортування, як сировини, напівфабрикатів так і готової продукції, забезпечення підприємств сучасними транспортними засобами, наявність відпрацьованих логістичних маршрутів, систем надання ремонтних та інших послуг, професійного кадрового складу.

- Споживчий, так як готова продукція деяких підгалузей легкої промисловості менш транспортабельна порівняно з сировиною або напівфабрикатами. При оцінюванні місткості споживчого ринку аналізуються можливості зростання сукупної купівельної спроможності населення з використанням показників сукупних ресурсів (або витрат), роздрібного товарообороту та обсягу реалізованих послуг, оплачених населенням.

- Інфраструктурний, який, знаходячись в нерозривному зв'язку з іншими факторами, впливає на стабільність роботи підприємств малого і середнього бізнесу та інших промислових підприємств, об'єднуючи інформаційний, кадровий, інвестиційний, інноваційний та інші потенціали. Впливає на можливість забезпечення виробництва основними необхідними комунікаціями за показниками густоти автомобільних шляхів та залізниць, місткості АТС, вартості основних засобів виробництва по розподілу електроенергії, газу і води на душу населення.

- Кадрового забезпечення, який передбачає наявність такого середовища, в якому набув розвитку потенціал професійно підготовлених трудових кадрів, які забезпечують ефективність реалізації функцій системи керування, функціонування стимулюючого впливу системи керування, через принципові траєкторії руху людини в рамках професії або організації.

На оцінку кадрового забезпечення впливає забезпеченість трудовими ресурсами потенційної зони інвестування, їх освітньо-кваліфікаційний рівень та вартість робочої сили. При цьому використовуються такі показники, як щільність населення, чисельність економічно-активного населення, підготовка кадрів навчальними закладами, підвищення кваліфікації кадрів, середньомісячна заробітна плата працівників тощо.

Якщо розглядати інвестиції в легку промисловість як довгострокові стратегічні вкладення, а не як суто фінансові надходження, необхідно відзначити, що на недостатні обсяги негативно впливають фінансові кризи, внаслідок чого підприємства невзможі залучити кредити банків на поповнення обігових коштів для закупівлі сировини, технологічного обладнання, допоміжних матеріалів та запасних частин. У зв'язку з цим виокремлюються фактори, які певним чином впливають на розукрупнення великих підприємств. Причинами стали неефективність державної промислової політики, у т.ч. у площині контролю за діяльністю промислових підприємств-монополістів і корпорацій:

- запровадження спрощеної системи оподаткування, яка створила нерівні умови конкуренції на ринку;

- зниження рівня інвестиційної привабливості України і скорочення рівня надходжень іноземних

інвестицій, згорання інвестиційних програм, відсутність інвестицій, необхідних для модернізації галузі та впровадження сучасних інновацій;

- слабо розвинена машинобудівна галузь в частині виробництва спеціалізованого обладнання для виготовлення товарів легкої промисловості та запасних частин до нього;
- зростання потоків імпортованих товарів легкої промисловості із заниженням митної вартості;
- відсутність політичної волі у боротьбі з системою контрабандних завезень товарів легкої промисловості;
- пріоритетність давальницьких контрактів;
- нерозвиненість ринку збуту товарів легкої промисловості;
- низька продуктивність праці в легкій промисловості недостатній рівень ділової активності, інвестиційної привабливості, ліквідності і платоспроможності [5].

Опрацювання і систематизація результатів аналізу надало змогу виявити негативні тенденції розвитку промислових підприємств, які перед усім впливають на розвиток малих та середніх промислових підприємств легкої галузі, стримуючи їх діяльність та стають на перешкоді проведення модернізації основного капіталу на засадах міжгалузевої і міжрегіональної взаємодії:

1. збільшення частки збиткових підприємств, надто у водопостачанні, каналізації та поводженні з відходами, а також добувній промисловості;
2. отримання з 2014 р. від'ємних фінансових результатів оподаткування промисловості України;
3. зростання динаміки негативних значень показників фінансового результату у водопостачанні, каналізації і поводженні з відходами, а також добувній промисловості;
4. утримання стабільно негативної рентабельності у водопостачанні, каналізації і поводженні з відходами, добувній промисловості та ін. [7].

Для покращення стану галузі легкої промисловості України, подальшого ефективного її розвитку, збільшення обсягів виробництва та отримання прибутків необхідно вжити ряд заходів:

1. Розробити та запровадити добре налагоджений механізм формування, розміщення та ефективного використання фінансових ресурсів, забезпечити розробку фінансової стратегії, фінансового планування і прогнозування, здійснення контролю планових завдань, забезпечити вміння оперативно реагувати на відхилення від планів, своєчасно вносити необхідні корективи до фінансової стратегії з урахуванням змін зовнішніх вимог.
2. Вдосконалити та запровадити прозору схему сплати податків, в тому числі, податку на додану вартість на імпорт обладнання: сплата ПДВ при імпорті, а повернення – при введенні в експлуатацію з метою інвестиційної привабливості галузі.
3. Залучити кошти інвесторів, додаткові джерела фінансування, збільшити грантові надходження інших держав.
4. Реалізувати завдання по захисту вітчизняних товаровиробників від «тіньового» виробництва та

нелегального імпорту, з відтворенням цивілізованого ринку споживчих товарів.

Реалізація таких дій сприятиме стабільному зростанню обсягів виробництва, розширенню асортименту продукції, суттєвому покращенню фінансового стану підприємств, утворенню нових робочих місць, розвитку ринку праці, зниженню собівартості готової продукції, покращенню якості вітчизняних товарів та інше [4].

Перспективи розвитку малих та середніх промислових підприємств у подоланні відставання рівня організації виробництва та слабого рівня менеджменту в управлінні підприємством, у налагодженні та проведенні маркетингових досліджень, в укріпленні кадрового потенціалу підприємств, збільшенні частки оновлення промислового обладнання, впровадженні сучасних автоматизованих систем управління виробництвом. Наявність інвестицій, необхідних для модернізації малих та і середніх промислових підприємств і впровадження нових інноваційних проектів є рушійною силою для розвитку промислових підприємств та галузі легкої промисловості в цілому.

Зростання імпорту обумовлено тим, що внутрішня потреба в продукції легкої промисловості перевищує власні можливості по її виробництву. Більша частина ринку забезпечується індивідуальним споживачем, його перевагами, орієнтиром на доступність, якість, дизайн продукції, сервіс продаж і маркетинг. У зв'язку з цим потреби споживачів задовольняються імпортом.

З метою затриматися на ринку, вітчизняні виробники намагаються конкурувати з контрабандною і контрафактною продукцією. Змушене зниження цін на вироблену продукцію, призводить не тільки до погіршення якості товару та зменшенню прибутку, але й до зниженню податкових зборів до бюджету країни. Щорічно бюджет країни має дуже значні втрати. На думку підприємців, держава повинна або обмежити імпорт товарів, або економічно допомогти українським виробникам легкої промисловості. Імпорт повинен доповнювати український ринок необхідними асортиментними групами необхідних якісних товарів, а не наповнювати ринок товарами, які можуть бути виробленими вітчизняними виробниками [2, 8].

Враховуючи загальну вагу галузі легкої промисловості України, а також глибину системних проблем, що негативно впливають на неї, необхідне застосування адекватних методів і механізмів їх вирішення. Для реалізації завдання, яке в цілому забезпечить виконання стратегічних задач галузі, необхідно здійснити низку заходів, що спрямовані на:

- надання легкої промисловості статусу пріоритетної галузі шляхом удосконалення діючої нормативно-правової бази;
- удосконалення структури виробництва і постійне дослідження внутрішнього і зовнішнього ринків товарів легкої промисловості та запозичення світового досвіду функціонування виробничого комплексу виготовлення цих товарів;

- прискорення інноваційного розвитку легкої промисловості, шляхом підтримки роботи нових об'єднань українських виробників;
- сприяння і державну підтримку інвестиційних проєктів, в яких беруть участь українські й іноземні суб'єкти господарювання;
- розвиток національної сировинної бази для легкої промисловості;
- дієвий захист вітчизняного ринку від недобросовісної конкуренції при імпорті товарів легкої промисловості за заниженими митними цінами;
- проведення ефективної митно-тарифної політики з метою захисту вітчизняного виробника товарів легкої промисловості;
- розвиток технічного і технологічного переоснащення допоміжних галузей легкої промисловості [1].

ВИСНОВОК

Шлях до зростання вітчизняної легкої промисловості, підвищення її конкурентоспроможності безпосередньо залежить від політики держави, та її кроків економічного і організаційного характеру.

Загальною проблемою підприємств легкої промисловості є використання морально і фізично застарілого технологічного устаткування, що є наслідком недостатнього фінансування галузі. Крім того усі підприємства постають перед вирішенням питання удосконалення управління виробничими процесами.

Впровадження нових сучасних технологій з покращеними техніко-економічними показниками, застосування ефективної державної науково-технічної інноваційної політики призведе до технічного переозброєння підприємств, зокрема за рахунок виключення з бази оподаткування частини прибутку, що спрямовується на ці цілі.

Значною мірою на розвиток легкої промисловості вплине:

- комплексна система прогнозування розвитку цієї галузі та відповідна політика з відновлення роботи підприємств, що не працюють;
- програма щодо поступового подолання залежності виробництва від роботи на давальницькій сировині і послідовного переходу до випуску продукції з використанням вітчизняних та місцевих сировинних ресурсів;
- суміжні програми розвитку сировинної бази;
- розвиток виробничої інфраструктури, передусім у напрямку створення нових індустріальних парків;

- проведення модернізації основного капіталу малих і середніх промислових підприємств на засадах міжгалузевої і міжрегіональної взаємодії;
- сприяння забезпеченню і підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємств легкої галузі, зокрема шляхом стимулювання їхньої інноваційної активності.

Створення рівноправних конкурентних умов для вітчизняних виробників, розроблення заходів, спрямованих на захист внутрішнього ринку від недоброякісного імпорту, все це також є запорукою зростання економічних показників галузі. Легка промисловість зможе відтворити свої позиції у структурі промислового виробництва країни, що безумовно позитивно вплине на стан економіки в цілому.

Список використаних джерел

1. Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності 2005. – ч.1., Київ. – Держкомстат України. – 200. – 164с.
2. Мицик Б.І. Стандартизація, сертифікація, конкурентоспроможність продукції / Б.І. Мицик – К.: УСДО, 1995. – 104 с.
3. Белоусов Я.І. Дослідження сутнісної характеристики регіональної інфраструктури управління ресурсним забезпеченням економіки регіонів / Я.І. Белоусов // Науковий журнал Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. – 2016. – № 3 (227). – С. 20-23.
4. Малий і середній бізнес у пошуках місця в стратегії економічного зростання в Україні / Під ред. Я.А. Жаліло // Серія «Безпека економічних трансформацій» – К.: Національний інститут економічних досліджень. – 2002. Вип. 19.
5. Тарасенко І.О. Сталий розвиток підприємств легкої промисловості: теорія, методологія, практика: монографія / І.О. Тарасенко – К.: КНУТД. – 2010. – 390 с.
6. Економіко-математичні моделі оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання; монографія / О.М. Тридід, О.Г. Тижненко, Л.О. Тижненко. – К.: УБС НБУ, 2009. – 213 с.
7. Іщук С.О., Економічні проблеми розвитку промислового виробництва у західному регіоні України // С.О. Іщук, Я.В. Кудря. // Науковий журнал: Економіка та право – Київ. Вид-во: Видавничий дім «Академперіодика» НАН України, 2016. – № 2 (44). – С. 37.
8. Алесинская Т.В. Основы логистики. Фундаментальные области логистического управления / Т.В. Алесинская. – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2009. – 79 с.